

elkaar op de voedsterliaan; vaak waren vuistgrootte knoppen van binnen reeds rot <sup>1)</sup>.

Als een groote uitzondering is het op bijgaande foto's (fig. 2-3) afgebeelde geval te beschouwen. De bloemen hebben zich hier niet op een op den bodem liggende liaanstam ontwikkeld, maar op ca 3 m hoogte in de lucht! Toen de bloem nog niet geheel volwassen was, stond ze naar boven gericht, zooals de hospitaalkrani SANIMAN, die het ex. vond, mij vertelde. In vollen bloei was ze echter door haar gewicht omgekanteld en hing daarna als een klok naar beneden <sup>2)</sup>.

Als conserveeringsmethode kan ik 10 % keukenzoutoplossing aanbevelen. Ik heb op die manier 3 *Rafflesia*'s (Amsterdam, Berlijn, Hamburg) kunnen overbrengen. De bloemen worden in keukenzout, evenals in formaline of alkohol, zwart. Het is echter een goedkoope en gemakkelijk uitvoerbare methode.

Lebong Tandai.

Dr med. K. SCHÄFER.

<sup>1)</sup> Het Herbarium mocht nog geen geconserveerd materiaal ontvangen, zoodat helaas de soortnaam der besproken soort ons niet bekend is. Voor *R. Arnoldi* liggen de hoogste vindplaatsen tamelijk hoog.

<sup>2)</sup> Lianen zakken door hun gewicht in het bosch doorgaans naar beneden en liggen vaak in talrijke lussen aan den voet van het opgaande stuk. Niet onmogelijk is een op een lus ontwikkelde *Rafflesia* door een snelgroeijenden boom mee omhoog getrokken!—VAN STEENIS.

## PLANTEN- EN DIERENEIGENSCHAPPEN IN JAVAANSCH UITDRUKKINGEN

Elk landbouwend volk komt door den aard van zijn werkzaamheden dicht bij het natuurleven te staan. Bijgevolg neemt het veel bijzonderheden van het wezen en leven van het planten- en dierenrijk op, hoewel dit dikwijls slechts fragmentarisch is en beperkt tot de meer sprekende eigenschappen en vormen. Het opgemerkte wordt dikwijls gebruikt als vergelijkingen tot ze zelfs algemeen als uitdrukkingen worden gebezigd. Zoo komen in de Javaansche taal vele van dergelijke gezegden voor, waarin kleuren, vormen en gedragingen van planten en dieren als vergelijking van lichaamsdeelen en gedragingen van den mensch worden gebruikt. Dergelijke uitdrukkingen komen in de Nederlandsche taal ook veel voor, zooals een lelieblanke huid, gazellenoogen, een wespentaille, een haviksnus, een komkommerneus, kersroode lippen, een olifantshuid, enzoovoorts.

Hieronder volgen een aantal voorbeelden van veel gebruikte dergelijke Javaansche uitdrukkingen, zooveel mogelijk in het Nederlandsch vertaald.

### Planten

1. Koelité mbênglé kiris.

1 2 3  
De huid heeft de kleur van een aangesneden bênglé (*Zingiber cassumunar*),

1 3 2  
dat is matgeel met een blauw waas.

2. Koelité ngoelit langsêp.

1 2 3  
De huid heeft de kleur van de schil van een langsêpvrucht (*Lansium domes-*

1 2 3  
*ticum*), dat is bleek geel en fijn.

3. Iroengé njoenti.

De neus heeft de vorm van een soenti (*Zingiber officinale*), dat is evenredig welgevormd.

4. Lambéné kaja manggis karêngat.  
 1            2            3            4

De lippen zijn als een gespleten manggistanvrucht (*Garcinia mangostana*),  
 1            2            4            3  
 dat is donkerroode lippen.

5. Pipiné ndoerén sadjoering.  
 1            2            3

De wang heeft de vorm van een doerianpit (*Durio zibethinus*), hieronder te  
 1            2,3  
 verstaan pit en vruchtvleesch, dat is afgerond en mooi aflopend.

6. Ati-atiné ngoedoept toeri.  
 1            2            3

De favorisen (haren voor de ooren) lopen uit als een bloemknop van de toeri  
 1            2            3  
 (*Sesbania grandiflora*), dat is naar voren gebogen en in een punt uitlopend.

7. Oentoené midji timoen.  
 1            2            3

De tanden zijn als timoenzaad. (*Cucumis sativus*), dat is van een regelmatige  
 1            2,3  
 grootte en wat spits toeloopend.

8. Ramboeté kaja doek.  
 1            2            3

De haren zijn als doek (indjoek), vezels van arén (*Arenga pinnata*) gebruikt  
 1            2            3  
 voor dakbedekking, dat is stijf en stug.

9. Goeloené ngêloeng gadoeng.  
 1            2            3

De hals heeft de welving van een gadoengrank (g a d o e n g = *Dioscorea*  
 1            2            3            2  
*hispidia*), dat is lang en mooi gewelfd.

10. Soesoené njênkir gading.  
 1            2            3

De borsten (vrouwelijke) zijn ivoorgeel en hebben de vorm van een tjengkir  
 1            2  
gading, (tjengkir = jonge vrucht van een klapper *Cocos nucifera*; g a d i n g =  
 3  
 slagtaand van een olifant), dat is dus ivoorkleurig geel en welgevormd.

11. Bangkékané bêtélan alang-alang.  
 1            2            3

De taille is als een bos alang-alang (*Imperata cylindrica*), dat is dik en vet  
 1            2            3  
 op een zeer smalle strook diep ingesnoerd.

12. Dridjiné moetjoek êri.  
           1          2          3

De vingers loopen uit als een punt van een doorn, dat is lang en gelei-  
           1                  2                                  3  
 delijk fijn uitlopend.

13. Dridjiné moetjoek boeng.  
           1          2          3

De vingers loopen uit als een boeng (boeng = jonge uitlooper van bam-  
           1                  2                                  3  
 boe, *Gigantochloa* spec.), dat is dik aan den wortel en spits toeloepend.

14. Kéntolé ngêmbang poetjang.  
           1          2          3

De kuiten zijn als de bloem van poetjang (pinang = *Areca Catechu*), dat  
                                   2                                  3  
 is sierlijk, mooi gewelfd, niet plomp.

15. Kéntolé kaja gloegoe.  
           1          2          3

De kuiten zijn als gloegoe (stam van een klapperboom, *Cocos nucifera*),  
           1                  2                  3  
 dat is zonder eenige welving, plomp.

16. Goepak poeloet ora mangan ngankané.  
           1          2          3          4          5

Besmeurd met de latex zonder van de nangka te eten (*Artocarpus* spec.),  
                   1                  2                  3                  4                  5  
 dat is, de kastanjes voor iemand uit het vuur halen.

17. Katjang mangsa ninggala landjarané.  
           1          2          3          4

De katjang (*Phaseolus* spec.) zal de klimstokken niet verlaten, dat is, de  
           1                                  2                  4                  2                  3  
 appel valt niet ver van den boom.

18. Antjik-antjik poetjoeking êri.  
           1                  2                  3

Balanceeren op de punt van een doorn, dat is, in een hachelijken en pijn-  
           1                  2                  3  
 lijken toestand verkeeren.

### Dieren

19. Roepané kaja kokokbêloek, kaja bido angrêm.  
           1          2          3          4          5          6

Zijn uiterlijk is als een uil (Ooruil = *Otus* spec.), als een broedende buizerd  
           1                  2                  3                  4                  6                  5  
 (*Spilornis cheela*).

20. Maboera kaja manoek brandjangan.  
           1          2          3          4

Je mag vliegen als een vogel brandjangan (Javaansche leeuwerik = *Mirafra*  
           1                  2                  3                  4  
*javanica*), dat is plotseling en hoog vliegen, figuurlijk. Je mag mij ontwijken zooveel  
 je wilt, ik zal je toch te pakken krijgen.

21.  $\frac{\text{Noesoepa}}{1} \quad \frac{\text{kaja}}{2} \quad \frac{\text{ajam alas.}}{3}$

Je mag wegsluipen als een boschkip (*Gallus spec.*), beteekenis gelijk 20.

22. Tandangé   kaja   sikatan   njambêr.  
                   1                   2                   3                   4

Zijn bewegingen zijn als een sikatanvogel (Javaansche waaierstaart = *Rhinopodops javanica*) die een prooi vervolgt, dat is vlug en sierlijk.

23.  $\frac{\text{Tandangé}}{1} \frac{\text{kaja}}{2} \frac{\text{banténg}}{3} \frac{\text{kataton.}}{4}$

Zijn bewegingen zijn als een gewonde banténg (*Bibos banteng*), dat is woest,  
 1 2 4 3  
 en tot in den dood.

24.  $\frac{\text{Tandangé}}{1} \frac{\text{kaja}}{2} \frac{\text{tjéléng}}{3} \frac{\text{mogok.}}{4}$

Zijn houding is als een weerstand biedend wild varken (*Sus scrofa vittatus*),  
 1                  2                  4                  3  
 s weerbarstig, tot alles in staat.

25.  $\frac{\text{Tandoeké}}{1} \quad \frac{\text{kaja}}{2} \quad \frac{\text{kêtek}}{3} \quad \frac{\text{katoeloep.}}{4}$

Zijn houding is als een met een blaaspijp aangeschoten aap (*Macaca irus*),  
           1         2                                  4                                  3

zeer verwonderd en nieuwsgierig, onbewust van het gevaar.

26   Prasasat   kêték   dianḡani.  
           1                   2                   3

Net als een ladder geven aan een aap, dat is iemand erg gemakkelijk maken.

27. Goeloené      ngolan-olan.  
                    1                                      2

De hals is als een slang, (van oela= *Ophidia*), dat is geringd.

28. Bangkékan    nawon kêmit.  
               1                          2

|          |        |          |
|----------|--------|----------|
| Een      | wespen | taille.  |
| <u>2</u> |        | <u>3</u> |

29. Djoengkatané   nglalêr   têkênan.  
                     1                      2                      3

De haren zijn zoo gekamd, dat bij wijze van zeggen een vlieg (*Muscidae*)  
           1               1                                2  
 er over moet lopen eén stok moet gebruiken, dat is mooi glad en vlak  
                                                     3

30. Brêngosé   nglalêr   méntjok.  
                   1                   2                   3

De snor is als een zittende vlieg (*Muscidae*), dat is een Chaplin-snor.

31. Poepoené   njoṭang   gangsir.  
           1                   2                   3

De dijen zijn als de dijen van een gangsir (*Brachytrypes portentosus*), dat  
 1 2 3  
 is breed en afgeplat.

32. Kéntolé njikil gadjah.

De kuiten zijn als de pooten van een olifant (*Elephas maximus*), dat is plomp  
 1 2 3  
 zonder eenige welving.

33. Oemoéré pitoeng perkoetoet.

Oud als 7 perkoetoets (het steenduifje, *Geopelia striata*) bij elkaar, dat is  
 1 2 3  
 heel oud. Er wordt verhaald, dat de perkoetoet heel oud kan worden.

34. Rindik asoe digitik.

Langzamer dan een geslagen hond (*Canis familiaris*), dat is heel hard wegloopen.  
 1 3 2

35. Lakoené kaja matjan loewé.

Zijn gang is als die van een hongerige tijger (*Panthera tigris*), dat is lang-  
 1 2 4 3  
 zaam sleepend, maar statig.

Buitenzorg, 2 October 1939.

R. AWIBOWO.

## HET STERVEN VAN DIEREN OP VULKAANTOPPEN

Met Paschen 1939 maakte de afdeeling Djember der N.I.N.V. een tocht naar den Smeroetop, o. a. met het doel om te trachten eenig licht te brengen in het nog steeds duistere probleem van het sterven van dieren op kale vulkaantoppen.

Na een heerlijke wandeling door het zeer fraaie Tenggergebergte, zou overnacht worden in de kampeerhut Wadjangan aan den voet van de Smeroekegel. Twee leden gingen echter door naar den top om daar te overnachten en te zien of er wellicht gedurende den nacht iets te merken zou zijn van dierenbezoek. Het weer werkte helaas tegen; den geheelen nacht door woei er een fel koude wind met harde regens en onweersbuien. Tot twee maal toe werd de schreeuw van een vliegende eekhoorn gehoord, dicht bij de tent; in het hondenweer was het echter niet mogelijk iets te zien of te achtervolgen. Den volgenden ochtend was alles helder; we konden dus ons zoeken beginnen. Inderdaad werden er enkele resten van dieren gevonden; versche of nog levende dieren vonden we echter niet.

Toch moeten er dien nacht vliegende eekhoorns op den top geweest zijn terwijl ook volgens opgave van een bezoeker van den vorigen dag, daar vlak onder den top in den namiddag een levendige loetoeng rondsprong, en opzij wegvluchtte.

Van de kadavers werden de schedels medegenomen en ter determinatie naar Buitenzorg opgestuurd. Van de heeren LIEFTINCK en VAN BEMMEL kregen wij het bericht, dat er een jonge, nog niet geheel volwassen vliegende eekhoorn bij was; verder was er een volwassen, doch niet zeer oud Javaansch stekelvarken bij, en tenslotte nog een zeer oude, niet te determineeren rat.